

Силабус навчальної дисципліни

Теоретико-методологічні підходи до наукового дослідження змінювання психіки

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 053 Психологія

Спеціалізація / освітньо-наукова програма: Психологія особистісного, соціального та організаційного розвитку

Компонент освітньо-наукової програми: нормативна, професійної підготовки

Обсяг : 90 год./ 3 кред. ЄКТС

Рік навчання: I, семестр: I, II

Викладач

ППП

П. В. Лушин, д. психол. наук, професор, завідувач кафедри психології управління ННІМП ДЗВО «УМО»

Контактна адреса:

e-mail: lpv2004@ukr.net

Консультації

здійснюються за запитом здобувачів F2F або за контактною адресою

Анотація навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Теоретико-методологічні підходи до наукового дослідження змінювання психіки» є значно важливою дисципліною освітньої складової підготовки здобувачів PhD, оскільки сприяє вивченню важливих теоретичних та практичних аспектів психологічного та психічного розвитку особистості, змінювання психіки тощо. В результаті вивчення дисципліни здобувачів PhD отримують знання та практичні наукові дослідницькі навички теоретичного та емпіричного дослідження психічних станів та процесів, розвитку, саморозвитку особистості, особливості змінювання психіки людини.

Мета навчальної дисципліни: розвиток здатності проводити психологічні дослідження на відповідному рівні на основі системного наукового світогляду (ЗК1), виокремлювати, систематизувати, розв'язувати та про-гнозувати актуальні психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, соціальних груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження (СК1), толерувати невизначеність і доводити унікальність власного наукового пошуку в умовах інформаційного /цифрового суспільства (СК5).

Заплановані результати навчання:

1. Виокремлювати, систематизувати, розв'язувати, критично осмислювати та прогнозувати значущі психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, соціальних груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження (РН6), зокрема:

- демонструвати здатність ідентифікувати значущі проблеми сьогодення, що потребують спеціального психологічного дослідження;
- уміти аналізувати теоретико-методологічні підходи до наукового дослідження психіки та її змінювання;
- виявляти здатність здійснювати критичний аналіз, оцінку, синтез і узагальнення концептуальних психологічних ідей і теорій;

Теоретико-методологічні підходи до наукового дослідження змінювання психіки

- уміти обрати підхід, адекватний проблемі дослідження, за потреби синтезувати авторський підхід на основі аналізу й узагальнення провідних теоретико-методологічних підходів до наукового дослідження психіки;

- систематизувати психологічні чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій;

2. Знати та переосмислювати існуючі та \ або створювати (за потреби) нові теоретичні моделі та психологічні підходи до аналізу й інтерпретації одержаних результатів наукового дослідження (РН2), зокрема:

- знати сучасні системи психології та їх роль у дослідженні психіки, специфіку психологічного дослідження як особливого виду наукової діяльності,

- виокремлювати зміст і основні характеристики провідних теоретико-методологічних підходів до наукового дослідження психіки;

- знати методологію та методи наукового дослідження психіки і застосувати їх у психологічному дослідженні;

- уміти створювати (за потреби) нові теоретичні моделі та психологічні підходи до аналізу й інтерпретації одержаних результатів наукового дослідження;

- уміти критично і системно оцінювати результати науково-дослідної роботи, визначати перспективи подальших наукових розвідок.

Структура курсу

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Усього	У тому числі		
		л	пр	срс
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Наукові теоретичні засади змінювання психіки				
Тема 1. Психологічні та соціальні умови змінювання психіки	10	2	2	6
Тема 2. Основні особливості процесу змінювання психіки	10	2	2	6
Тема 3. Психологія саморозвитку і самоорганізації особистості	10		2	8
Усього годин за змістовим модулем 1	30	4	6	20
Змістовий модуль 2. Теоретичні моделі та психологічні підходи до аналізу й інтерпретації одержаних результатів наукового дослідження змінювання психіки				
Тема 4. Теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз наукових досліджень змінювання психіки	12	2	2	8
Тема 5. Екофасилітація і принцип екологічності	14	2	4	8
Тема 6. Екосистема в процесі змінювання психіки	14		4	10
Усього годин за змістовим модулем 2	40	4	10	26
Змістовий модуль 3. Оцінювання результатів науково-дослідної роботи з питань змінювання психіки та її перспектив в умовах VUCA-світу				
Тема 7. Психологічний супровід посттравматичного розвитку	10	2	2	6
Тема 8. Практика екофасилітації в умовах сучасного світу	10		2	8
Усього годин за змістовим модулем 3	20	2	4	14
РАЗОМ:	90	10	20	60

Технологічна картка опанування навчальної дисципліни

№ з/п /год.	Теми та форми занять	Зміст занять і навчальних завдань	Форми контролю
Змістовий модуль 1. Наукові теоретичні засади змінювання психіки			
1.	Тема 1. Психологічні та соціальні умови змінювання психіки		
1.1	Лекція (2 год.)	Висвітлення та обговорення питань: Особистість як відкрита динамічна система Проведення психологічних досліджень з особистісного розвитку на основі системного наукового світогляду Виживання як комунікація або перехід до нових контекстів розвитку Виявлення, постановка та вирішення проблем виживання як фактору змінювання психіки	Спостереження за активністю здобувачів PhD при обговоренні питань
1.2	Практичне заняття (2 год.)	Аналіз травми і психологічної кризи як перехідної форми	Спостереження за активністю здобувачів PhD
1.3	Самостійна робота (6 год.)	Проаналізувати поняття «перехідна форма» в психології Співвіднести категорії «патологія» та «норма» <i>Індивідуально-дослідницьке завдання:</i> Охарактеризувати вплив невизначеності та толерантності до невизначеності в сучасному постмодерністському світі для написання дисертаційного дослідження	Усне опитування Усне опитування
2.	Тема 2. Основні особливості процесу змінювання психіки.		
2.1	Лекція (2 год.)	Перехідний період, метафора К.Уїлбера. Переосмислення наявного та створення нового цілісного знання з питань змінювання психіки в межах науково-дослідної діяльності та / або професійної практики Нелінійність и безповоротність психічного розвитку	Спостереження за активністю здобувачів PhD
2.2	Практичне заняття (2 год.)	Робота в малих групах з подальшою презентацією та обговоренням результатів виявлення значущих проблем (соціальних, наукових, культурних, етичних та інших), чинників та тенденцій саморозвитку	Усне опитування

Теоретико-методологічні підходи до наукового дослідження змінювання психіки

2.3	Самостійна робота (6 год.)	Охарактеризувати основні критерії формування нової ідентичності: інсайт, катарсис, інтеграція в досвід, відчуття нової перспективи, системні зміни в процесі переходу Визначити особливості наукової методології виявлення проблем формування нової ідентичності <i>Індивідуально-дослідницьке завдання:</i> Описати особливості екосистем власного дисертаційного дослідження	Усне опитування Виклад матеріалу на задану тему в письмовому вигляді
3.	Тема 3. Психологія саморозвитку і самоорганізації особистості.		
3.1	Практичне заняття (2 год.)	Оцінювання емоційного інтелекту в процесі переходу	Спостереження за активністю здобувачів PhD при обговоренні питань
3.2	Самостійна робота(8 год.)	Охарактеризувати процес створення проблемно-орієнтованих груп (екосистем) Визначити особливості феноменології саморозвитку особистості в перехідний період Скласти модель саморозвитку як руху перехідних форм <i>Індивідуально-дослідницьке завдання:</i> Визначити особливості процесів саморозвитку предмету дисертаційного дослідження	Усне опитування Усне опитування Презентація моделі Виклад матеріалу на задану тему в письмовому вигляді
Модульний контроль			тести
Змістовий модуль 2.			
Теоретичні моделі та психологічні підходи до аналізу й інтерпретації одержаних результатів наукового дослідження змінювання психіки			
4.	Тема 4. Теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз наукових досліджень змінювання психіки		
4.1	Лекція (2 год.)	Висвітлення та обговорення питань: Особливості психологічної допомоги особистості в перехідний період Аналіз екології особистісних та соціальних змін на основі системного наукового світогляду	Спостереження за активністю здобувачів PhD при обговоренні питань
4.2	Практичне заняття (2 год.)	Порівняння дефіцитарної і профіцитарної моделей	Усне опитування
4.3	Самостійна робота(8 год.)	Скласти таблицю щодо ролі сучасних систем психології у дослідженні специфіки змінювання психіки <i>Індивідуально-дослідницьке завдання:</i> Шляхи використання провідних теоретико-методологічних підходів до інтерпретації результатів наукового дослідження	Усне опитування Презентація виконаного завдання

Теоретико-методологічні підходи до наукового дослідження змінювання психіки

		дження змінювання психіки у власному дисертаційному дослідженні	
5.	Тема 5. Екофасилітація і принцип екологічності		
5.1	Лекція (2 год.)	Висвітлення та обговорення питань: Методологія та методи наукового дослідження екофасилітативного процесу Особливості створення теоретичної моделі особистості екофасилітатора	Спостереження за активністю здобувачів PhD при виконанні завдань
5.2	Практичне заняття (4 год.)	Обговорення відкритості та динамічності позиції екофасилітатора Розробка екофасилітативних інструментів дослідження психологічних явищ	Усне опитування Презентація власних ідей
5.3	Самостійна робота (8 год.)	Розкрити відносність управлінської позиції в процесі переходу <i>Індивідуально-дослідницьке завдання:</i> Визначити і обґрунтувати власне бачення значимості відкритості та динамічності позиції екофасилітатора для успіху консультативного процесу	Усне опитування Виклад матеріалу письмово у вигляді контрольної роботи
6.	Тема 6. Екосистема в процесі змінювання психіки		
6.1	Практичне заняття (4 год.)	Аналіз особливостей наукової методології виявлення проблем формування нової ідентичності Характеристика і обговорення рівноваги та розвитку екосистеми з позицій екофасилітативного підходу	Спостереження за активністю здобувачів PhD при виконанні завдань Спостереження за активністю здобувачів PhD при обговоренні питань
6.2	Самостійна робота (10 год.)	Визначити зміст консенсусу (рапорт і «робочий союз»), основні характеристики провідних теоретико-методологічних підходів до дослідження екосистеми Скласти таблицю характеристики критеріїв формування нової ідентичності: інсайт, катарсис, інтеграція в досвід, відчуття нової перспективи, системні зміни в процесі переходу <i>Індивідуально-дослідницьке завдання:</i> Описати формування власної нової ідентичності в процесі виконання дисертаційного дослідження	Усне опитування Презентація таблиці Виклад матеріалу на задану тему у відповідних підрозділах дисертаційного дослідження
	Модульний контроль		тести
	Змістовий модуль 3. Оцінювання результатів науково-дослідної роботи з питань змінювання психіки та її перспектив в умовах VUCA-світу		
7.	Тема 7. Психологічний супровід посттравматичного розвитку		
7.1	Лекція (2 год.)	Висвітлення та обговорення питань:	Спостереження за

Теоретико-методологічні підходи до наукового дослідження змінювання психіки

7.2	Практичне заняття (2 год.)	Критичний аналіз, оцінка, синтез і узагальнення концептуальних психологічних ідей і теорій щодо недифіцитарного супроводу особистості Наукове дослідження невизначеності та типи ставлення до неї Системне оцінювання досліджень з посттравматичного розвитку та росту	активністю здобувачів PhD при обговоренні питань
7.3	Самостійна робота (6 год.)	Синтез авторського підходу на основі аналізу й узагальнення провідних теоретико-методологічних підходів до наукового дослідження психосоціального імунітету. Сформулювати основні принципи оцінювання протоколів консультативних сесій <i>Індивідуально-дослідницьке завдання:</i> Провести екофасилітативну консультативну сесію і скласти її протокол	Презентація виконаного завдання Усне опитування Протокол проведеної консультації
8.	Тема 8. Практика екофасилітації в умовах сучасного світу		
8.1	Практичне заняття (2 год.)	Осмислення наукової роботи на шляху власної науково-дослідної траєкторії як перехід до нової ідентичності	Виклад матеріалу письмово у вигляді контрольної роботи
8.2	Самостійна робота (6 год.)	Охарактеризувати екофасилітацію в умовах глобальних змін та трансформації освіти зокрема. Визначити основні чинники професійного вигорання наукового дослідника <i>Індивідуально-дослідницьке завдання:</i> Представити власні міркування щодо наукових психологічних досліджень з проблеми змінювання психіки в глобальній перспективі	Спостереження за активністю здобувачів PhD при обговоренні питань Усне опитування Презентація виконаного завдання
Модульний контроль			тести

Контроль і оцінювання результатів навчання

Загальна характеристика видів навчальної роботи здобувачів PhD та особливостей контролю за якістю їх виконання.

Аудиторні заняття передбачають активну участь здобувачів PhD в освітньому процесі: в проблемних лекціях діалогової природи та практичних заняттях, які проводяться переважно з використанням активних та інтерактивних методів і мають творчий характер. Відповідно *поточний контроль спрямований* на оцінювання участі здобувачів PhD в обговоренні проблемних ситуацій та виконання завдань, глибину і змістову наповнюваність суджень, здатність до осмислення, узагальнення та здобуття нового знання в обраній спеціальності.

Теоретико-методологічні підходи до наукового дослідження змінювання психіки

Самостійна робота здобувачів PhD є основним засобом опанування змісту навчальної дисципліни у вільний від обов'язкових занять час, її зміст визначається робочою навчальною програмою та завданнями до теми.

У межах самостійної роботи виконуються *індивідуально-дослідницькі завдання*, що спрямовані на формування і розвиток практичних умінь застосовувати теоретико-методологічні засади змінювання психіки для самостійного дослідження актуальних проблем психології особистісного та соціального розвитку відповідно до мети і завдань дисертаційної роботи.

Окремі звіти про самостійну роботу не надаються. Результати опанування відповідно-го матеріалу перевіряються під час усного опитування, модульного (тестові завдання) і підсумкового (залік) контролю знань, використання отриманих знань та навиків в процесі підготовки наукової статті та тексту дисертаційного дослідження.

Під час опанування навчальної дисципліни передбачено можливість консультативної допомоги з боку викладача за потреби і запитом з боку здобувачів PhD (F2F або в режимі онлайн чи офлайн).

Підсумковий контроль – залік, в якому передбачено відповідь на три теоретичні питання і одне практичне, пов'язане із практичними аспектами застосування теоретико-методологічних підходів до дослідження змінювання психіки.

Принципи, критерії, процедура та шкала оцінювання

Основними *принципами* оцінювання результатів опанування навчальної дисципліни є такі принципи:

- об'єктивності (оцінка має відповідати істинній якості та кількості засвоєних знань, компетентностей і результатів навчання);
- прозорості (максимальній ясності та відкритості процедури, критеріїв і шкал оцінювання результатів навчання);
- систематичності (перевірка якості опанування навчальної дисципліни здійснюється систематично, за кожною темою і модулем, а також відвідуванням занять, ступенем активності під час навчання і вчасним виконанням навчальних завдань);
- дієвості (корекція та вдосконалення, за потреби, компетентностей і результатів навчання відповідно до вимог освітньо-наукової програми);
- індивідуального підходу (об'єктивна і справедлива оцінка відповідно до зусиль, затрачених здобувачем PhD, дотриманням ним вимог академічної доброчесності та реальних результатів навчання);
- педагогічного оптимізму (зорієнтованість оцінювання на пошук особистісних ресурсів здобувача PhD у контексті успішного опанування навчальної дисципліни, стимулювання нових досягнень у навчальній роботі) тощо.

Основними *критеріями*, що характеризують рівень компетентності здобувача PhD при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролів з навчальної дисципліни «Теоретико-методологічні підходи до наукового дослідження змінювання психіки», є:

- повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання індивідуально-дослідницьких завдань;
- вміння аналізувати фактори розвитку, саморозвитку та психічного змінювання особистості в дисертаційній роботі.

Теоретико-методологічні підходи до наукового дослідження змінювання психіки

Оцінювання результатів усіх форм контролю передбачено у 100-бальній шкалі

Оцінювання *результатів поточної роботи* (завдань, що виконуються на практичних заняттях, результати самостійної роботи, індивідуально-дослідницьких завдань здобувачів PhD) проводиться у % від кількості балів, виділених на завдання, із заокругленням до цілого числа за критеріями:

0% – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру;

60% – завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (форматування, висновки тощо);

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Позитивні оцінки виставляються лише тим здобувачам PhD, які виконали всі види навчальної роботи, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни і набрали за результатами поточного та підсумкового контролів не менше 60 балів.

Остаточна оцінка за результати опанування навчальної дисципліни розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Опитування під час занять – усно	10
Модуль 1 (теми 1-3) – виконання завдань для самостійної роботи, в тому числі індивідуально-дослідницьке завдання, модульний контроль (тести), аналіз наукових теоретичних засад змінювання психіки	15
Модуль 2 (теми 4-6) – виконання завдань для самостійної роботи, в тому числі індивідуально-дослідницьке завдання, модульний контроль (тести), аналіз особливостей екофасилітативного підходу до дослідження змінювання психіки	20
Модуль 3 (теми 7-8) – виконання завдань для самостійної роботи, в тому числі індивідуально-дослідницьке завдання, модульний контроль (тести), аналіз однієї з консультативних екофасилітативних сесій	15
Залік (теми 1-8) – три теоретичні питання, презентація одного із аспектів теоретико-методологічних підходів змінювання психіки	40

Шкали оцінювання (100-бальна та національна)

90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним курсом

Політика навчальної дисципліни Політика щодо академічної доброчесності

Теоретико-методологічні підходи до наукового дослідження змінювання психіки

Викладання навчальної дисципліни ґрунтується на *засадах академічної доброчесності* – сукупності етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Порушеннями академічної доброчесності вважаються: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання.

Щодо академічної доброчесності здобувачів PhD йдеться про самостійне виконання навчальних завдань; обов'язкове посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей від інших осіб; надання достовірної інформації про результати власної наукової діяльності. Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час виконання навчальних завдань та заліку заборонені (в т.ч., із використанням мобільних девайсів).

За порушення академічної доброчесності здобувачі PhD можуть бути притягнені до такої *академічної відповідальності*: повторне проходження оцінювання; повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування із закладу освіти, позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання тощо.

Політика щодо відвідування занять

Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із викладачем навчальної дисципліни.

Політика щодо термінів виконання завдань і перескладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-20 балів). Перескладання заліку відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (зокрема, лікарняний лист).

Політика щодо правил поведінки на заняттях

Здобувачі PhD беруть активну участь у всіх заняттях: обговорюють проблемні ситуації, запропоновані викладачем на лекціях, у режимі діалогу /полілогу; активно включаються і за потреби ініціюють спільну (групову роботу) під час практичних занять; виконують всі навчальні завдання вчасно, відповідно до робочої навчальної програми.

Спілкування учасників освітнього процесу (викладач, здобувачі PhD) відбувається на засадах партнерських стосунків, взаємопідтримки, взаємодопомоги, толерантності та поваги до особистості кожного, спрямованості на здобуття істинного наукового знання.

Рекомендована література

Базова література

1. Вступ до психологічної допомоги (екофасилітативний підхід): навчальна програма для освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»: навч. програма / П. В. Лушин, Я. В. Сухенко // ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» ННІМП. – К., 2017. – 66 с. – 2,8 друк. арк. (1,4 друк. арк.).
2. Живая книга. Личные алгоритмы экофасилитации [Текст]. Т. 1 / [Антонова Е. В., Большчева Е. В., Бричник В. А. и др.] ; под ред. П. В. Лушина, Я. В. Сухенко. – Киев, 2012. – 204 с.
3. Лушин П. В. 100 запитань для оцінювання та проектування індивідуальних траєкторій психолога-консультанта в його навчальній та професійній діяльності: екофасилітативні картки / П. В. Лушин, Я. В. Сухенко: карткове видання //ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» ННІМП. – Київ ; 2017. – 108 с. –0,7 друк. арк. (0,35 друк. арк.).

Теоретико-методологічні підходи до наукового дослідження змінювання психіки

4. Лушин П. В. Введение в ЭкоПсихоИммунологию : материалы к учебному курсу / Лушин П. В. – Киев, 2018. – 96 с. – (Серия «Живая книга» ; Т. 5). – 5 друк. арк.
5. Лушин П. В. Гибридная жизнь: как выживать, когда все рушится? : [текст] / П. В. Лушин. – Киев, 2014. – 20 с. – 1,0 друк. арк.
6. Лушин П. В. Гибридная жизнь: как выживать, когда все рушится? : [текст] / П. В. Лушин. – 2-е изд., дораб. и дополн. – Киев, 2015. – 28 с. – 1,2 друк. арк.
7. Лушин П. В. Гибридная помощь в переходном периоде: когда психолог не эксперт : [текст] / П. В. Лушин. – Киев, 2016. – 32 с. – 1,33 друк. арк.
8. Лушин П. В. Два измерения принципа «не навреди» и кодекс экологичности / П. В. Лушин // Практична психологія в системі вищої школи : монографія / за ред. Т. В. Бушуєвої, С. О. Ставицької // Авт. кол. кафедри практичної психології та психотерапії. – К. : КНПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – С. 38-53.
9. Лушин П. В. Деформація і деформалізація освітнього простору в умовах відкритої післядипломної освіти: екофасилітативний підхід // Відкрита освіта: інноваційні технології та менеджмент: кол. монографія / за наук. ред. М. О. Кириченка, Л. М. Сергєєвої. – Київ: Вид-во Ін-ту обдарованої дитини НАПН України, 2018. – С. 192–197. – 1 друк. арк.
10. Лушин П. В. Личностные изменения как процесс: теория и практика / П. В. Лушин. – Одесса : Аспект, 2005. – 334 с.
11. Лушин П. В. О психологии человека в переходной период (Как выживать, когда все рушится?). – Кировоград: КОД, 1999. – 208 с.
12. Лушин П. В. О психологии человека в переходный период (Как выживать, когда все рушится) / Лушин П. В. – Киев : «Науковий світ», 2007. – 207 с.
13. Лушин П. В. Об экологичности психологического воздействия: экофасилитативный подход / П. Лушин // Практическая психология и социальная работа. – №6. – 2010. – С. 7-9.
14. Лушин П. В. Психологія педагогічної зміни (екофасилітація) : Науково-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Кіровоград : ІмексЛТД, 2002. – 76 с.
15. Лушин П. В. Хаос и неопределенность: от страдания – к росту и развитию [Текст] : Монография / П. В. Лушин. – Киев, 2017. – 144 с. (Серия «Живая книга» ; Т. 4).
16. Лушин П. В. Экологичная помощь личности в переходный период: экофасилитация [Текст]: Монография / П. В. Лушин. – Киев, 2013. – 296 с. – (Серия «Живая книга»; Т. 2).
17. Лушин П. В. Экопсихологические голограммы и «лушинизмы» / П. Лушин. – Киев : Мелосвіт, 2011. – 48 с.
18. Лушин П. В. Экопсихологические голограммы и лушинизмы: [текст] / П. В. Лушин. – 2-е изд., дораб.и дополн. – Киев, 2016. – 56 с. – 2,33 друк. арк.
19. Лушин П.В. Принцип «не зашкодь» в психологічній допомозі й кодекс екологічності / П. В. Лушин // Екологічна психологія : хрестоматія / за ред. Ю.М. Швалба. – К.: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2018. – С. 167–173.
20. Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса: Новый диалог человека с природой. – М. : Прогресс, 1986. – 432 с.
21. Шайгородський Ю. Ж. Екологічна психологія // Екологічна енциклопедія: У 3 т. / Редкол. А. Толстоухов (голов. ред.) та ін. – К. : ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», 2006. – Т. 1. – С. 319-320.
22. Экофасилитация: самоучитель для взрослых [Текст] / [Гусев А. И., Догадов Я. А., Зернова Н. В., Олифира С. А., Шевченко С. В., Хилько С. А. и др.] : под ред. П. В. Лушина, Я. В. Сухенко. – Киев, 2013. – 220 с. – (Серия «Живая книга» ; Т. 3).
23. Csikszentmihalyi, Mihaly (2012). FLOW: The Psychology of Optimal Experience, by. Harper & Row, 303 p.
24. Lushyn, P. and Kennedy, D. The psychodynamics of community of inquiry and educational reform: A cross-cultural perspective // Thinking. – 2000. – Vol. 15. –P. 9-16.
25. Lushyn, P. Some Reflection on the Ecology of Pedagogical Space// Thinking. – 2003. – Vol.16 (3). – P. 4-11.

Теоретико-методологічні підходи до наукового дослідження змінювання психіки

26. Lushyn, P. The paradoxical nature of ecofacilitation in the community of inquiry // Thinking. – 2002. – № 16 (1). – P. 8-17.
27. Lushyn, P. The Problem of Pedagogical Transfer of Critical Thinking Curriculum within Global and Ecopsychological Perspectives // Children Philoso-phize Worldwide : Theoretical and Practical Concepts. – Eds. Eva Marshal / Takara Dobashi / Barabar Weber. – Berlin : Peter Lang. – 2009. – P. 179-184.
28. Lushyn, P., & Borrelli, S. [2003] Rediscovery of EMDR: In search of a rationale. // The EMDR Practitioner. – Retrieved from : <http://www.emdr-practitioner.net>. 12/27/2008.
29. Lushyn, P., Kennedy, D. Ambiguous control // Analytic teaching. – 2003. – Vol. 23. – №2. – P. 103-110.
30. Lushyn, P. A few psychological projections into the Philosophy for Children // Analytical Teaching. – 2001. – P. 39-44.
31. Mack, O., Khare, A., Kramer, A., Burgartz, T. (Eds.) (2015). Managing in a VUCA World. Springer.
32. Michael Irwin, Kavita Vedhara (2005). Human Psychoneuroimmunology. – Oxford University Press.
33. Miller S. D. & Hubble M. A. (2011). The road to mastery. The psychotherapy networker, 15(2), pp. 22-31, 60.
34. Miller S. D., Hubble M. A., Chow D. L., Seidel J. A. (2013). The Outcome of Psychotherapy: Yesterday, Today, and Tomorrow. Psychotherapy 50(1), pp. 88-97.
35. Rogers, C.R. (1980). A way of being. Boston: Mifflin Houghton Company, 395 p.
36. Shapiro, F., & Forrest, M. S. (1997). EMDR: The breakthrough therapy for overcoming anxiety, stress, and trauma. New York, NY, US: Basic Books.

Додаткова література

37. Лушин П. В. Экологичность влияния: проблема и пути ее решения в экопсихологической перспективе / П. В. Лушин // Вісник Київського національного Університету імені Тараса Шевченка. – Серія «Соціологія. Психологія. Педагогіка». – Т. II (15) . – № 3. – 2009. – С. 199-205.
38. Лушин П. В. Об экологичности психологического воздействия: экофасилитативная логика / П. В. Лушин // Практична психологія та соціальна робота. – 2010. – № 6. – С. 7-9.
39. Лушин П. В. Толерирование неопределенности как способ экологичного управления / П. В. Лушин // Практична психологія та соціальна робота. – 2010. – № 12. – С. 20-23.
40. Лушин П. В. До проблеми проектування підручника для дорослих / П. В. Лушин // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. – Серія № 12. Психологічні науки : зб. наукових праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – № 43 (67). – С. 32-37.
41. Лушин П. В. Невизначеність і типи ставлення до неї: ситуація психологічної допомоги / П. В. Лушин // Теоретичні та методологічні проблеми психологічного консультування та психотерапії. – Том 1. – № 5. – 2016. – С. 33-40.
42. Лушин П. В. Посттравматический рост и условия экологичного сопровождения травматических переживаний // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2016. – Вип. 4(49). – С. 11–24. – (Серія 12: Психологічні науки).
43. Lushyn. Rediscovery of EMDR: integration into an ecopsychological perspective // Вісник післядипломної освіти: зб. наук. пр. / НАПН України, Ун-т менедж. освіти ; редкол. :О. Л. Ануфрієва [та ін.] / голов. ред. В. В. Олійник. – К. : АТОПОЛ ГРУП, 2016. – Вип. 1 (30). – 132 с. – С. 80–84. – (Серія «Соціальні та поведінкові науки»)
44. Лушин П. В. Екофасилітативні картки: «мануал» до супроводу індивідуальних освітніх траєкторій психолога-консультанта / Лушин П. В., Сухенко Я. В. // Проблеми сучасної психології. – 2018. – №1(13). – С. 84-90. – 0,7 друк. арк.

45. Лушин П. В. Екофасилітація, позитивна і традиційна психологія: співвідношення / П. В. Лушин // Простір арт-терапії: ресурси зцілення: матеріали XI міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Київ, 3–4 квітня 2014 р.) / За наук. ред. А.П. Чуприкова, Л.А. Найдьонової, О.А. Бреусенка-Кузнєцова, О.Л. Вознесенської, О.М. Скар. – К. : Золоті ворота, 2014. – С.59–61. – 0,2 друк. арк.
46. Лушин П. В. Проектирование ученика по образованию взрослых: «Фасилитативная андрагогика» / Лушин П. В. // Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців: матеріали II-ої Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 24-25 квітня 2014 р.) / [ред. колегія: Є.М. Потапчук (голов. ред.), О.В. Кулешова, Л.О. Подкоритова, В.К. Гаврилькевич, Л.Г. Параскевич] / М-во освіти і науки України, Хмельницький нац. ун-т, Каф. практ. психол. та педаг. – Хмельницький: ХНУ, 2014. – С. 164–165. – 0,3 друк. арк.
47. Лушин П. В. Самоорганизация самообразования взрослых: о перспективах интеграции спонтанных изменений / П.В. Лушин // Теория и практика психотерапии. – М. – 2014. – № 2 (2). – С. 10–14. – 0,5 друк. арк.
48. Лушин П. В. Социальный психоиммунитет, самоорганизация, психическое здоровье и содержание VUCA-помощи в «гибридной жизни» / П. В. Лушин // Теория и практика психотерапии. – №2.12. – 2015. – С. 2–17. – 0,5 друк. арк.
49. Лушин П. В. Неопределенность, которую не толерируют / П. В. Лушин // Теория и практика психотерапии. – 2016. – Том 3. – № 5. – 2016. – С. 2-6.
50. Лушин П. В. Экофасилитация в психотерапевтическом и образовательном контекстах: «Буферная зона развития», коллективно генерируемый инсайд и неопределенность / П. В. Лушин // Теория и практика психотерапии. – 2016. – Том 3. – № 12. – С. 28–33.
51. Лушин П. В. Экология травмы и условия ее недефицитарного сопровождения / П. В. Лушин // Теория и практика психотерапии. – 2016. – Т. 3. – № 4. – С. 2–10.
52. Лушин П. В. Ecology of Pedagogical Space in the Framework of Educational Reform / П. В. Лушин // Післядипломна освіта в Україні. – 2018. – № 1. – С. 15–20.
53. Лушин П. В. «Новая украинская школа» – четвертая волна гуманизации в образовании: взгляд психолога-фасилитатора / П. В. Лушин // Психолого-педагогічний супровід професійної підготовки та підвищення кваліфікації фахівців в умовах трансформації освіти: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Київ, 25 травня 2018 р.) – К. : ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2018. – С. 60–62. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://umo.edu.ua/konferenciji>. – 0,3 друк. арк.
54. Лушин П. В. Холістична парадигма в підготовці професіонала в сфері освіти / П. В. Лушин // Збірник тез Всеукраїнської інтернет-конференції «Психолого-педагогічні засади розвитку професіоналізму освітян в умовах реалізації концепції нової української школи», м. Рівне, 29 березня 2018 р. – 0,1 друк. арк. – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=d3C_yR_fMNo&feature=share.
55. Лушин П. В. VUCA-світ як простір, школа і «індустрія невизначеності»: зі сфери психологічної футурології // Психолого-педагогічний супровід професійної підготовки та підвищення кваліфікації фахівців в умовах трансформації освіти: Збірник матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 24 травня 2019 р.). – К. : ДЗВО «Університет менеджменту освіти», 2019. – С. 67–72 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://umo.edu.ua/konferenciji>
56. Лушин П. «Культура дефіцита» как переходная форма к новому витку развития личности клиента // Психологія свідомості: теорія і практика наукових досліджень – 2019: Тези III міжнародної науково-практичної конференції (21 листопада 2019 року, м. Київ) / Відп. ред. О.В. Дробот; Національний авіаційний університет, Факультет лінгвістики та соціальних комунікацій – м. Київ, 2019. – С. 164–168.

Теоретико-методологічні підходи до наукового дослідження змінювання психіки

1. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua>
2. Електронна бібліотека НАН України <http://lib.iitta.gov.ua>
3. Веб-сторінка аспірантури і докторантури УМО: <http://umo.edu.ua/postgraduate-postdoctoral>
4. Веб-сторінка кафебри психології управління: <http://umo.edu.ua/institutes/cippo/struktura/kafedra-psikhologhiji>
5. Офіційні сайти періодичної літератури:

Назва журналу	Офіційний сайт
Актуальні проблеми психології	http://appspsychology.org.ua/index.php/ua/dlia-avtoriv
Вісник післядипломної освіти серія «соціальні та поведінкові науки»	http://umo.edu.ua/serija-socialjni-ta-povedinkovi-nauki
Актуальні питання сучасної психології	http://library.sspu.sumy.ua/wp-content/uploads/2018/04/Aktualny_pitannya_suc.psihologii_1_2015.pdf
Experimental Psychology	https://us.hogrefe.com/products/journals/experimental-psychology#c4338
International Journal of Science and Research (IJSR)	https://www.ijsr.net/index.php
American Psychologist	https://www.apa.org/pubs/journals/amp/
Экспериментальная психология	https://psyjournals.ru/exp/

6. Офіційні сайти державних та міжнародних установ:

Назва	Офіційний сайт
Верховна Рада України	www.portal.rada.gov.ua
Кабінет Міністрів України	www.kmu.gov.ua
Інститут психології імені Г. С. Костюка НАН України	http://psychology-naes-ua.institute/
Інститут соціальної і політичної психології НАН України	http://naps.gov.ua/ua/structure/institutions/polit_psychology/
Центр перспективних соціальних досліджень	www.cpsr.org.ua

7. Соціальні мережі для співпраці вчених усіх наукових дисциплін:

- Academia.edu: <https://www.academia.edu/>
- ResearchGate: <https://www.researchgate.net/>
- Соціальні мережі науковців (Scientific Social Community): <https://www.science-community.org/uk>
- Українські науковці в світі (Ukrainian Scientists Worldwide): <https://www.science-community.org/uk>